

SVEA HOVRÄTT
Mark- och miljööverdomstolen
Rotel 060104

DOM
2015-10-16
Stockholm

Mål nr
M 3644-15

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Växjö tingsrätts, mark- och miljödomstolen, dom 2015-03-27 i mål nr M 3936-14, se bilaga A

KLAGANDE

X

Ombud: Y

MOTPART

Miljö- och byggnadsnämnden i Höörs kommun
Box 53
243 21 Höör

SAKEN

Utdömande av vite

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSLUT

Mark- och miljööverdomstolen upphäver mark- och miljödomstolens dom och avslår Miljö- och byggnadsnämndens i Höörs kommun ansökan om utdömande av vite.

Dok.Id 1230175

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 2290 103 17 Stockholm	Birger Jarls Torg 16	08-561 670 00 08-561 675 50	08-561 675 59	måndag – fredag 09:00-15:00
		E-post: svea.avd6@dom.se www.svea.se		

YRKANDEN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

X har yrkat att Mark- och miljööverdomstolen ska lämna Miljö- och byggnadsnämndens i Höörs kommun yrkande om utdömmande av vite utan bifall.

Miljö- och byggnadsnämnden i Höörs kommun (nämnden) har bestritt ändring.

UTVECKLING AV TALAN I MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLEN

X har hänvisat till vad han tidigare har framfört i målet med följande tillägg.

Mark- och miljödomstolens bedömning att föreläggandet har varit tillräckligt tydligt för att kunna läggas till grund för verkställighet är felaktig. Mark- och miljödomstolen grundar denna slutsats på att X är näringsidkare och verksamhetsutövare samt att föreläggandet har föregåtts av kontakter med kommunen. Dessa omständigheter förändrar emellertid inte det faktum att vitesföreläggandet har givits en sådan utformning som i tidigare avgöranden från Mark- och miljööverdomstolen bedömts otillräckligt för att kunna läggas till grund för utdömmande av vite. Det saknas anledning att i detta mål göra avkall på de rättssäkerhetskrav som måste ställas på ett vitesföreläggandes utformning.

Nämnden har hänvisat till vad nämnden tidigare har anfört i målet med följande tillägg.

X har förelagts att inkomma med en redovisning som visar att avloppsvattnet från huvudbyggnaden med tillhörande sidobyggnader för konferens, hotell och personal på X behandlas enligt bestämmelserna i 2 kap. 3 § och 9 kap. 7 § miljöbalken. Nämnden har formulerat föreläggandet med så stor precision och tydlighet som lagstiftningen ger utrymme till. En avloppsanläggning kan utformas på flera sätt, men ska följa nämnda bestämmelser. Den exakta utformningen av avloppsanläggningen bestämmer verksamhetsutövaren. X

driver en affärsverksamhet, vilken förutsätter att han som verksamhetsutövare innehar nödvändiga kunskaper om de bestämmelser som gäller för verksamheten. X har också den kunskap och erfarenhet som krävs för anläggandet av en större enskild avloppsanläggning.

MARK- OCH MILJÖÖVERDOMSTOLENS DOMSKÄL

Domstolen har i ett mål om utdömmande av vite att pröva om det föreläggande som ansökan avser är lagligen grundat, om föreläggandet har delgetts adressaten, om det har vunnit laga kraft och om den som har vitesförelagts har haft faktisk och rättslig möjlighet att följa föreläggandet. Om samtliga förutsättningar är uppfyllda ska domstolen även pröva om ändamålet med vitet kvarstår samt överväga om det finns särskilda skäl att jämka vitet.

X har i första hand gjort gällande att föreläggandet inte är tillräckligt preciserat och att det inte har varit möjligt för honom att utläsa vad han har haft att iaktta för att undgå att vitet döms ut. Han har tillagt bl.a. att omständigheten att han är näringsidkare samt att föreläggandet föregåtts av kontakter mellan honom och kommunen inte förändrar det faktum att föreläggandet är så bristfälligt utformat att det inte kan läggas till grund för verkställighet. Nämnden har anfört att föreläggandet formulerats med så stor precision och tydlighet som lagstiftningen på området medger.

Av Högsta förvaltningsdomstolens avgörande RÅ 1994 ref. 29 framgår bl.a. följande

”Ett vitesföreläggande måste utformas så, att adressaten får helt klart för sig vad som fordras av honom för att han skall undgå att erlagga det fastställda vitesbeloppet. För att ett försuttet vite skall kunna utdömas är det också nödvändigt, att det utsatta vitet knutits till en klart definierad prestation eller underlåtenhet [...]. Denna information måste förmedlas genom själva föreläggandet. I och för sig finns det ett visst utrymme att tolka föreläggandet mot bakgrund av vad som tidigare förekommit rörande den aktuella verksamheten. Detta utrymme är dock begränsat med hänsyn till att föreläggandets innebörd måste vara klar.”

Även Miljööverdomstolen har i ett tidigare avgörande (MÖD 2004:67) haft anledning att ta ställning till om ett föreläggande varit tillräckligt preciserat. I målet hade en

privatperson av miljö- och hälsoskyddsnämnden ålagts att inom viss tid redovisa uppgifter och handlingar med förslag till lösning för behandling av avloppsvatten från avloppsanläggning med vattentoalett så att miljöbalkens föreskrifter om avloppsanläggningar enligt 12 § förordningen (1998:899) om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd efterlevs. Enligt Miljööverdomstolen borde föreläggandet ha utformats så att privatpersonen fått ett tydligare besked om vad han haft att göra för att efterkomma det i 12 § förordningen om miljöfarlig verksamhet och miljöskydd upptagna förbudet. Miljööverdomstolen ansåg att det aktuella föreläggandet inte motsvarade de krav som av rättssäkerhetsskäl måste ställas på en förpliktelse av aktuellt slag och visade målet åter till miljö- och hälsoskyddsnämnden för förnyat övervägande rörande utformningen av ett nytt föreläggande.

Mark- och miljööverdomstolen gör i det nu aktuella målet följande bedömning.

Föreläggandet har utformats som en förpliktelse att till nämnden redovisa att avloppsvattnet från angivna byggnader omhändertas i enlighet med vissa bestämmelser i miljöbalken. Vilka närmare åtgärder som nämnden avsett att X ska vidta för att undgå utdömande av vitet framgår dock inte av föreläggandet. Såsom framgår av tidigare rättspraxis bör det, på grund av rättssäkerhetsskäl, av ett föreläggande klart framgå vad adressaten ska iaktta och det är tillsynsmyndighetens sak att precisera detta. Nämndens föreläggande motsvarar inte dessa krav och bristen har inte heller kunnat läkas med hänvisning till de kontakter som har förevarit mellan X och kommunen. Att X är näringsidkare förändrar inte bedömningen. Xs överklagande ska därför bifallas.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga B

Överklagande senast den 13 november 2015

I avgörandet har deltagit hovrättslagmannen Per-Anders Broqvist och tekniska rådet Anna-Lena Rosengården samt hovrättsråden Gösta Ihrfelt, referent, och Malin Wik.

Föredragande har varit Maria Göransson.

VÄXJÖ TINGSRÄTT
Mark- och miljödomstolen

DOM
2015-03-27
meddelad i
Växjö

Mål nr M 3936-14

SÖKANDE

Miljö- och byggnadsnämnden i Höörs kommun
Box 53
243 21 Höör

MOTPART

X

Ombud: Y

SAKEN

Utdömande av vite

_____

DOMSLUT

Mark- och miljödomstolen förpliktar X att till staten betala vite om 300 000 kr.

Mark- och miljödomstolen avvisar Xs yrkande om ersättning för
rättegångskostnader.

_____

Dok.Id 321293

Postadress	Besöksadress	Telefon	Telefax	Expeditionstid
Box 81 351 03 Växjö	Kungsgatan 8	0470-560 100 E-post: mmd.vaxjo@dom.se	0470-560 125	måndag – fredag 08:00-16:00

BAKGRUND

Miljö- och byggnadsnämnden i Höörs kommun (nämnden) förelade i beslut den 17 december 2013 X att vid äventyr av vite om 300 000 kr, inom sex månader efter det att han delgivits beslutet, inkomma med en redovisning som visar att avloppsvatten från huvudbyggnad, med tillhörande sidobyggnader för konferens, hotell och personal, på Y i Höörs kommun, behandlas enligt 2 kap. 3 § och 9 kap. 7 § miljöbalken. Beslutet förordnades att gälla även om det överklagades.

X delgavs nämndens beslut via stämmingsman den 11 mars 2014. Beslutet har vunnit laga kraft.

YRKANDEN M.M.

Miljö- och byggnadsnämnden har yrkat att X ska förpliktas att betala vite med 300 000 kr. Till stöd för yrkandet har i huvudsak följande anförts.

I samband med ett årligt tillsynsbesök av större enskild avloppsanläggning på Elisefarm Golf Club den 11 september 2013 konstaterades att flera byggnader med hotell och konferens troligen inte var anslutna till godkänt avlopp. Nämnden förelade den 17 december 2013 X att inom sex månader redogöra för hur avloppet är konstruerat, att det är godkänt och att avloppsvatten renas på ett godtagbart sätt. Den 19 april 2014 uppgav X att han ville gå vidare med kommunal va-inkoppling och att han kontaktat MittSkåne Vatten. Den 28 augusti 2014 inkom X med en ansökan om två nya avloppsanläggningar för hotellverksamheten. X informerades om att osäkerhet rådde angående hur många personer som anläggningen skulle betjäna och att ansökan skulle kompletteras och att verksamheten troligen skulle handläggas som en C-verksamhet. X uppgav den 8 september 2014 att anläggningens förväntade toppbelastning var 188 personer, exklusive eventuell personal. Den 11 september 2014 inkom ännu en ansökan om ny enskild avloppsanläggning; Cleanwater Alnarp. Den 18 september 2014 hölls ett möte där X presenterade en kartskiss där det framgick att två äldre trekammarbrunnar med

utsläpp i dränering/dike fanns till konferens och hotell. Klarlagt är att det finns dokumentation för hur avloppet är utfört, men det saknas tillstånd och reningen uppfyller inte gällande regelverk.

X har bestritt nämndens ansökan. För det fall att vitet ändå ska dömas yrkar han att vitet ska jämkas till noll kronor eller till det högre belopp som domstolen finner skäligt. Vidare yrkas ersättning för ombudskostnader med ett belopp som senare kommer att anges. Till stöd för sin inställning har han anfört i huvudsak följande.

Vitesföreläggandet kan inte ligga till grund för verkställighet

Vitesföreläggandet är inte så tydligt och preciserat att det kan läggas till grund för verkställighet. Ett vitesföreläggande ska ha en sådan precision och tydlighet att adressaten kan utläsa vad han har att iaktta för att inte riskera att vitet döms ut. Det aktuella föreläggandet kan inte anses uppfylla det kravet, eftersom det ankommer på kommunen att precisera vad han har att iaktta. I praktiken innebär föreläggandet att han ska utreda vilka åtgärder som är lämpliga att vidta och dessutom vidta dem inom den korta tidsfrist som anges i föreläggandet. Såsom Mark- och miljööverdomstolen har funnit i MÖD 2004:23 och MÖD 2004:67 uppfyller ett föreläggande av detta slag inte kraven på tydlighet och precision och kan därför inte ligga till grund för utdömande av vitet.

Giltig ursäkt föreligger

Så snart han fick del av föreläggandet vidtog han åtgärder för att i första hand utreda huruvida den nuvarande avloppsanläggningen uppfyller miljöbalkens krav. Enligt uppgift från de tidigare fastighetsägarna skulle det finnas ett fullt fungerande avloppssystem för alla byggnader på fastigheten. Han har därför kontaktat både den tidigare fastighetsägaren och den som ska ha utfört avloppsarbetena, men dessa personer har med hänsyn till hälsoproblem inte kunnat bidra med de efterfrågade upplysningarna. Parallellt med detta har han utrett hur avloppssystem skulle kunna ordnas och har kontaktat Mittskånevatten som handhar den allmänna va-anläggningen i kommunen. Mittskånevatten har dock tagit lång tid på sig att ge

besked om möjligheten till sådan anslutning och kostnaden för detta. Han har därtill undersökt två andra anslutningsalternativ; filterbäddar och kretsloppsbaseerat avloppssystem via Alnarp Cleanwater. När han slutligen fick besked från Mitt-skånevatten om att anslutningen skulle kosta omkring 760 000 kr, att han själv skulle bekosta och ombesörja grävning och rörläggning samt att han behövde inhämta samtycke från samtliga berörda grannfastigheter insåg han att anslutning till det allmänna va-systemet inte var ett gångbart alternativ. Detta medgav kommunen och han bestämde sig därför för att gå vidare med Alnarp Cleanwaters ACT Neutral-system och lämnade in en ansökan för detta inom den i föreläggandet utsatta tidsfristen. Ändringar i avloppssystemet kräver anmälan till kommunen och för det fall det rör sig om nya anläggningar krävs dessutom tillstånd från kommunen. Han har alltså för vitesföreläggandet uppfyllande varit beroende av kommunens agerande.

Enligt praxis ska ett vite inte utdömas om adressaten haft giltig ursäkt för sin underlåtenhet att efterkomma föreläggandet. Så är fallet när fullgörandet rent faktiskt varit omöjligt eller mycket svårt. Att adressaten i ett vitesföreläggandet inte kan lastas för att föreläggandet inte blivit verkställt om erforderligt tillstånd inte erhållits framgår vidare av SvJT 1970 reg. s. 17. Det har i praktiken varit omöjligt eller åtminstone mycket svårt för honom att inom den i föreläggandet utsatta tiden efterkomma föreläggandets krav. Detta särskilt då ett uppfyllande av kraven innefattar tillståndspliktiga åtgärder och ansvariga myndigheter haft sådana handläggningstider att det aldrig varit möjligt att såväl utreda, tillståndspröva och genomföra dem inom den utsatta tidsfristen. Han har gjort allt vad som kan anses ankomma på honom för att genomföra åtgärderna i tid och har hela tiden haft en dialog med kommunen. Att det varit omöjligt att genomföra föreläggandet framgår även av det faktum att den i augusti 2014 inlämnade ansökan avseende ACT Natural-system fortfarande i mitten av januari 2015 inte lett till något tillstånd, varför arbetet med anläggningen inte kunnat påbörjas. Han har därför en sådan giltig ursäkt som medför att vitesbeloppet inte ska utdömas.

Vitesbeloppet ska jämkas

För det fall vite ändå ska dömas ut ska beloppet som hänsyn till ovanstående omständigheter jämkas till noll kronor eller det belopp som domstolen finner skäligt då de omständigheter som gör hans agerande ursäktligt även utgör skäl för jämkning.

Rättegångskostnader

Rättegångskostnader ska ersättas av allmänna medel enligt 31 kap. 2 § rättegångsbalken.

Förelagda att yttra sig över X yttrande har **nämnden** anfört följande. Första kontakten i frågan om hur avloppet var kopplat kom via telefonsamtal den 19 maj 2014 från X d.v.s. 8 månader efter föreläggande att redogöra för anläggningens spillvattenhantering. Myndigheten får inte och ska inte precisera de åtgärder eller de tekniska installationer som är nödvändiga för att nå syftet med lagtexten. Verksamhetsutövaren ska i tillståndsansökan redovisa till myndigheten hur avloppsanläggning ska anläggas för att undvika olägenhet för människors hälsa och miljö. Ingen tvekan råder för X i fråga om åtgärder för att uppfylla kraven på en godkänd avloppsanläggning. X har tidigare deltagit vid projektering och anläggande av större enskild avloppsanläggning för golfklubben på samma fastighet. Anledningen till att handläggningstiden blivit lång är ny avloppslösning och utebliven komplettering av ansökan. Inget tillstånd har uteblivit p.g.a. handläggning från kommunens sida. Frågeställningen kring hur avloppet är utformat inkom i form av ritningsunderlag den 22 september 2014, mer än en vecka efter det att åtgärderna enligt föreläggandet skulle ha varit verkställda. Av ritningen framgår att två slamavskiljare med direktutsläpp utgjort avlopp från konferens, hotell och personalbyggnader. Slamavskiljaren har enligt muntlig uppgift tömts i egen regi. X borde rimligen ha haft kännedom om hur spillvattenutsläpp från byggnaderna skett. Vitesbeloppet är fullt rimligt. Kostnaden för att anlägga en avloppsanläggning för de 50 till 200 personer som kan finnas på anläggningen samtidigt bedöms till 500 000 kr.

DOMSKÄL

Mark- och miljödomstolen har i ett mål om utdömande av vite att pröva om det föreläggande som ligger till grund för ansökan har delgetts adressaten, om det har vunnit laga kraft, om det är lagligen grundat och om det har överträtts, det vill säga om adressaten haft faktisk eller rättslig möjlighet att följa föreläggandet. Domstolen ska dessutom, under förutsättning att vite ska dömas ut, pröva om ändamålet med vitet förlorat sin betydelse, pröva vitets storlek samt beakta om det finns särskilda skäl att jämka det.

Mark- och miljödomstolens bedömning

Föreläggandet är lagligen grundat med hänsyn till bestämmelserna i miljöbalken. Av handlingarna framgår att X delgivit nämndens föreläggande den 11 mars 2014. Föreläggandet har inte överklagats och har därmed vunnit laga kraft. Åtgärderna enligt föreläggandet skulle således vara utförda senast den 11 september 2014. Med tanke på bland annat tidigare kontakter mellan X och kommunen anser mark- och miljödomstolen att föreläggandets innebörd måste ha varit klart för X i hans egenskap av näringsidkare och verksamhetsutövare och att det i tillräckligt tydlig grad framgår vad han har haft att iaktta för att inom föreskriven tid fullgöra sina skyldigheter. Enligt ansökan har X inte redovisat de efterfrågade uppgifterna i tid och X har inte heller invänt att så skulle vara fallet. Det får således anses klarlagt att föreläggandet inte efterkommit. Vad X har anfört om att han haft en giltig ursäkt att inte vidta de förelagda åtgärderna utgör enligt domstolens mening inte sådana omständigheter som medfört att han saknat rättslig och/eller faktisk möjlighet att efterkomma föreläggandet. Det har inte framkommit något som tyder på att vitet förlorat sin betydelse och vitesbeloppet får, mot bakgrund av att förekomsten av fungerande avloppssystem är ett mycket angeläget allmänintresse, anses skäligt. Förutsättningar för att döma ut vitet i enlighet med ansökan föreligger därmed.

Enligt 9 § lagen (1985:206) om viten får vitesbeloppet jämkas om det finns särskilda skäl. Vad X har anfört utgör enligt domstolens mening inte sådana omständigheter som innebär att det föreligger särskilda skäl att jämka vitesbeloppet.

Vad avser yrkandet om att svarandens rättegångskostnader ska ersättas av allmänna medel konstaterar mark- och miljödomstolen inledningsvis att rättegångsbalken (1942:740) inte är tillämplig i förevarande mål. Enligt 4 kap. 2 § jämte 5 kap. 1 § lagen (2010:921) om mark- och miljödomstolar ska i mål om viten istället tillämpas lagen (1996:242) om domstolsärenden (ärendelagen). Av 5 kap. 1 § andra stycket framgår att 32 § ärendelagen – vilken är den bestämmelse i ärendelagen som berör frågan om rättegångskostnader – inte ska tillämpas. Det saknas således lagstöd för mark- och miljödomstolen att i mål om utdömmande av vite pröva frågan ersättning för rättegångskostnader såsom X anfört och yrkandet härom ska därför avvisas.

HUR MAN ÖVERKLAGAR, se bilaga (DV426)

Överklagande senast den 17 april 2015.

Jonny Boo

Mats Käll

I domstolens avgörande har deltagit rådmannen Jonny Boo, ordförande, och tekniska rådet Mats Käll. Föredragande har varit beredningsjuristen Lena Sjöberg.